

Nu kunne Jens Hansen så atter færdes i fred, men hvordan kunne han klare den store bod til den dræbtes arvinger? Han havde jo pantsat alt, hvad han ejede, til betaling var sket.

Han måtte ud med tiggerposen! Han fik nemlig, ligeledes samme dag, et af de tingsvidner, som gav ulykkesramte ret til at søge »velgørende kristne på hånden« (se Fra Ribe Amt 1946). Hvor har det ikke været en ydmygelse for ham at gå egnen rundt og publicere, at her kom han som en manddraber. Det er ikke uden grund, det hedder i vidnet, at det var en vandring, »han nødigt gjorde«. Dette vidne eller tiggerpas lyder således:

»Jens Hansen i Skonager lydelig gav til kende, at han /disværre/ af stor vanlykke og nødværge har dræbt sal. Jep Hansen i Orre, og han efter lovlig og sandfærdig vidnesbyrd er svoren til sin fred, har derefter forligt sig med den dodes hustru, børn og til samme frendebod en stor sum penge udlovet, såvel som tilforn, imedens sagen var i proces, derpå gjort stor bekostning, så han har udgivet og udlovet mere, end han enten af samfrænder eller egen formue kan afstedkomme, hvorfor han nødes til /som han dog nødigt gjorde/ at besøge godskikkelige mennesker om nogen hjælp og undsætning til bemeldte hans store skade og udgift, såfremt han skal blive ved næring og bjerring«. Herpå fik han så et stokkenævn af 24 dannemænd »samt menige almue og herredsmænd, som i dag ting søgte og tilstede var«.

H. K. Kristensen.

ÅSTRUP KONGETIENDE

Ved reformationen overtog kongen bispetienden som herreløst gods. Under de store auktioner 1719 over ryttergods og andet kongeligt gods i Vestjylland blev også

Åstrup sogns kongekorntiende solgt. Den blev tilslået *Chr. Hansen Friis*, ridefoged på *Bramming*. Han købte også gården *Gettrup* i sognet, men afstod straks begge dele til sognepræsten i *Bækbølling*, hr. *Bendix Dideriksen*. Kongekorntienden var sat til 23 td. 2 skp. hartkorn og kostede 790 rd. 3 mk., mens *Gettrup*, der havde over 10 td. hartkorn, kostede 431 rd. *Dideriksen* døde 1738, hvorefter hans børn solgte både tiende og gården til *Corfitz Schurmann*.

Denne mand har nok været i pengeforlegenhed, for 11. jan. 1740 lånte kancelliråd og amtsforvalter *Jørgen Bruun* til *Krogsgård* 400 rd. til madame *Birgitte Schurmann**) mod pant i kongetienden, og 31. marts 1745 giver *Bruun* *Corfitz Schurmann* et nyt lån på 280 rd. mod 2. pant i tienden. Kort efter låner *Schurmann* 200 rd. af *Johan Smidt* på *Surhave* mod pant i *Gettrup*. Det endte så med, at *Bruun* købte både gård og tiende af *Schurmann*. Forinden tinglysningen havde *Bruun* bedt den senere jordspekulant og fallittenspiller *Mads Opitius* til *Lergrav* om i landstingets skøde- panteprotokol at undersøge, om der skulle hvile flere hæftelser på det købte og derefter lade *Bruuns* skøde tinglæse. *Opitius* må have røgtet sit hverv temmelig dårligt, for han skrev til *Bruun*, at der ingen yderligere hæftelser var, men det viste sig, at der netop samme dag, lige før *Bruuns* skøde læstes, var læst en ny hæftelse, idet *Schurmanns* bror *Henrik* havde lånt 200 rd. af *Tøger Elling* i *Viborg*, hvad *Bruun* dog kunne tage sig let, da mosjø *Henrik* ikke havde lovformelig ret til at behæfte godset.

Bruun fæstede tienden ud til 8 mænd i sognet, nemlig *Mathias Jørgensen*, *Skovbølling*, *N. Jørgensen* og *Ole Hansen*, *Astrup*, *Grumme Jørgensen*, *Grene*, *Eske*

*) *Birgitte Schurmann* var vist nok enke efter hr. *Bendix Dideriksen* (*Wiberg*).

Hansen, Gettrup, Chr. Nielsen, Glejbjerg, N. Pedersen og N. Sørensen, Terpling, i 10 år for en årlig afgift på 35 td. rent rug at levere på Krogsgård inden jul. De 8 mænd fik ret til at ligne kvantummet på sognets beboere, og hvis nogle ikke leverede rent korn eller ikke ville betale, måtte de tælle kornet på ageren og tage tienden i kærven. Senere solgte Bruun både Gettrup og kongekorntienden til Hans Friis og medinteressenter. Friis overtog også de gamle originale skøder lige fra kong Frederik IV's.

Bruun havde fra Corfitz Schurmann skaffet sig en liste over, hvad kongekorntienden havde »importeret og tilvejebragt« i 1733 og 1742. Ved hjælp af denne liste kan man nogenlunde nøjagtigt regne ud, hvor stor kornavl hver gård i sognet havde før midten af 1700-tallet. Hver af de tre tiender udgjorde $\frac{1}{30}$ af avlen; men da man nok også dengang som i Bruuns ejertid har akkorderet med bønderne, er den ganske vist ikke helt nøjagtig; helt givet har bønderne avlet lidt mere, dog ikke ret meget mere, for så havde tiendeejeren utvivlsomt taget tienden i kærven. Derfor vil opgivelsen være det nærmeste tal, man kan få om avlens størrelse. I hele sognet er der da i 1733 avlet 875 td. 5 skp. rug og 255 td. byg og i 1742 919 td. 5 skp. 2 fk. rug og 252 td. 1 skp. 1 fk. byg. Hertil må dog lægges præstegårdens avl, der jo var tiendefri. På visse gårde har bygavlen været så ubetydelig, at der slet ikke regnes med tiende af den. Af havre og boghvede svares der ikke, der er sikkert sået ganske lidt, om man overhovedet har dyrket disse sorter. Man har sandet Danske Atlas' ord om, at »rugen er den visseste sæd, som sjældent fejler«.

Men hvor var det lidt, set med vore øjne!

Da det er sjældent for denne tid at finde en samlet fortegnelse over alle fæstere i et sogn og også sjældent at kunne udregne temmelig nøjagtigt, hvor meget korn

Astrup kongetiende

hver gård har avlet, gengiver vi sluttelig listen. Vil man finde gårdenes avl, må man huske at gange med 30.

	Kongetienden 1733						Kongetienden 1742					
	Rug		Byg		Byg		Rug		Byg		Byg	
	Td.	Sk. Fk.	Td.	Sk. Fk.	Td.	Sk. Fk.	Td.	Sk. Fk.	Td.	Sk. Fk.	Td.	Sk. Fk.
<i>Aastrup Bye</i>												
Niels Jørgensen	5	1	5	1	5	1	5	1	5	1		
Lauritz Møller	3	2	3	2	4		4		4			
Christen Smed	1	3	1	3	2		2		2			
Oluf Hansen	3	2	3	2	4		4		4			
Christen Nielsen	1	3	1	3	2		2		2			
Christen Sørensen	3	2	3	2	4		4		4			
Peder Lauritzen	5	1	5	1	6		6		6			
Søren Pedersen	3	2	3	2	4		4		4			
<i>Katbøll</i>												
Niels Sørensen	6				6		6					
Niels Mortensen	6				6		6					
<i>Tvildhoe</i>												
Søren Mortensen	7				7		7					
Hans Andersen	7				7		7					
<i>Gietterup</i>												
Hans Andersen	1	4			1	4			1	4		
Eske Andersen	1	4			1	4			1	4		
<i>Schoubølling</i>												
Hans Laursen	1		4		1		4		1		4	
Mathias Jørgensen	1		4		1		4		1		4	
<i>Tvilde</i>												
Niels Sørensen	1		4		1		4		1		4	
Peder Jørgensen	1				1				1			
Hans Jørgensen	1		4		1		4		1		4	
Anders Sørensen	1		4		1		4		1		4	
<i>Greene</i>												
Peder Pedersen	1	2			1	2			1	2		
Grumme Jørgensen ...	1	1	2		1	1	2		1	1	2	
<i>Gleiberg</i>												
Christen Nielsen	4		4		4		4		4		4	
Christen Ostersen	4		4		4		4		4		4	
<i>Terbølling</i>												
Niels Pedersen	1	5			1	5			1	5		
Ib Christensen	1	2	4		1	5			1	5		
Peder Olufsen	1					7				7		
Eske Davidsen	1	1			1	1			1	1		

Astrup kongetiende

	Kongetienden 1733						Kongetienden 1742					
	Rug			Byg			Rug			Byg		
	Td.	Sk.	Fk.	Td.	Sk.	Fk.	Td.	Sk.	Fk.	Td.	Sk.	Fk.
Peder Olsen		4	2					4	2			
Niels Sørensen		4	2					7				
Peder Pedersen	1						1					
Jep Toft		4	2				1					
<i>Bolding</i>												
Jens Nielsen		6			4			6			4	
Christen Hansen		6			4			6			4	
<i>Weisig</i>												
Thomas Frantzen		1					1		2			
	29	1	2	8	4		30	5	1	8	3	1

Kilder: Kronens Skøder IV 140. Krogsgårds godsarkiv (LA) Tiendesager 1735-61 i G 466-8.

NÅVER SJELLGRØJ RIM

te æn væstjydsjk hjæmstawnsforsker

H. K. Kristensen, Varde.

1.

H. K. sedder dæ væsterued
o gransker i skemle skrøwter,
æ dæ daw o æ hemmel,
æ dæ nat o æ rued,
hå vi anner fâlængst
lo æ øer te æ pued -
H. K. stawer o legger sammel,
te han hetter ud a de gammel.

2.

H. K. væender blåe atter blåe,
de æ snaer, som han grawet nier mæ
æn spæ,
o skåk atter skåk
a wo hjæmstawn's minder,
di myldrer åp onner H. K.s hinder -.

3.

»Frå Rivver Amt«
håe tusind ting,
som æ spæ hå ramt:
Handel o vandel,
matrikler o skøder

o halsløsnings bøder,
gammel-nyt om færtidsbedrøwter,
de grawer han åp
a di skemle skrøwter.

4.

H. K. kinner hwæ jænneste plok
»Frå Kålding fjord o te Blowands hok«,
få deer æ hans dawle gång,
hwa han eet veed
ær eet vaer o vied
om moeld o mærgel o klyen o kried,
om geologi
frå æ isbræers ti,
om feskelæjer
o feskegræjer
o ålt, hwa han hæjsen ka ha o bemærk,
»de æ sekker o vess
som ammen i æ kjærk«.

5.

H. K. fátæl om æ háwbynners kåer
o æ hæremænds lyw o bedrøwter
hæer o æ æjn omkring Riev o Wæer,